3 *... Pavšalne trditve, da se na slovenskih univerzah nič ne spreminja, da se novosti ne uveljavljajo in se spremembe ne uresničujejo, so*

površne in značilne za hiter pogled od zunaj. Univerza je skupnost kulturnega in znanstvenega potenciala, ki s svojim izobraževalnim in raziskovalnim delom oblikuje rodove mladih v prostoru, kjer deluje. Učinki njenega dela so posredni ... in neposredni. ...

16 *... Katoliški dom prosvete Sodalitas v Tinjah je danes slovenska izobraževalna ustanova, last slovenskih duhovnikov, v prvi vrsti namenjena slovenskim rojakom. Ob nagli povojni jezikovni spremembi južne Koroške in tudi iz načelnih nagibov pa je tinjski dom sedaj izobraževalni center z dvojezičnim programom in priznana ustanova za koroški in nemško-slovenski dialog, odprta tudi do vseh drugih družbenih skupin. ...*

23 *... Pot k nenasilju – míru – se odpre, ko vsaj eden od udeležencev prekine začarani krog nasilja, ravna drugače. Tema tokratnega razmišljanja je, kako ravnati, da ne bomo povzročali nasilja, kako ugotoviti, katere so čeri, na katerih mi sami prevečkrat nasedamo. Pri tem razmišljanju me je v veliki meri vodilo delo dr. Marshalla B. Rosenberga Nenasilno sporazumevanje, jezik življenja. ...*

32 *... Toliko obveznosti je. Nikoli jim ne vidim konca, saj je na vsakem koncu zanesljivo spet začetek. Veselim se njihove rasti in napredka, ko vsak dan napolnijo s toliko razgibanosti. 'Aja tutaja' je še zadnje, kar tiho mrmram, ko s pogledom objamem te kodraste glavice in zdravo zardela lica, preden se znova s skrajno voljo prepustim drugemu delu sebe, poklicu. ...*

39 *... Zelo pomembno je, koliko in kako se doma o spolnosti pogovarjamo, kaj doma vidijo in doživljajo. Vendar pa je v času pubertete celo bolj pomembno, kaj slišijo, vidijo, kako so sprejeti drugod, in tu ima šola zelo pomembno mesto. Glavne vloge v šoli ne bo odigralo samo to, kaj bo v programu napisano, temveč konkreten učitelj, učiteljica, ki podaja določeno temo, z načinom podajanja in svojim odnosom do nje. ...*

Uvodnik

1 Silvo Šinkovec: **Kako do vzgojnega načrta?**

V žarišču: Poslanstvo univerze

3 Lucija Čok: **Humanistične vrednote kot etični substrat uspešnega strokovnjaka**

5 Peter Jambrek: **Koliko univerz v Sloveniji?**

6 Roderick Floud: **Izzivi za evropsko univerzo**

8 Maria Szewczyk: **Posebne službe: srce Univerze Jagiellonian**

9 Mitja Leskovar: **Poslanstvo katoliške univerze**

11 Tone Svetelj: **Značilnosti jezuitske univerze**

Naš pogovor

13 Petra Javrh: **Majda Širok: Evropske razsežnosti v naših šolah**

Biti vzgojitelj

16 Sonja Pungertnik: **Duša slovenskega življenja na avstrijskem Koroškem**

17 Martina Hafnar: **Med malodušjem in lučjo**

19 Anton Gričnik: **Ti nisi neumen. Ti si samo len!**

20 Petra Javrh: **Učiteljeve poti razvoja**

Biblična stran

22 Viljem Lovše: **Premišljevanje ali meditacija Božje besede**

Razredništvo

23 Marjan Žveglič: **Moja pot k nenasilju**

25 Bojan Rebernak: **Človek išče srečo ... III**

Prostovoljno delo

27 Darja Jakofčič, Tinkara Grilc: **Aven, čhavora! / Pridite, otroci!**

28 Alenka Zupan: **Voda, vode, vodi, v vodo ...**

29 Irena Jurgec: **Prostovoljka v Centru za tujce**

Starši

30 Nika Cerar: **Domače naloge in starši**

32 Bernarda Mal: **Sodobno, naporno, radostno materinstvo**

33 PN: **Sedem stebrov perspektivne vzgoje**

34 Dušica Grgič: **Umetnost starševstva**

Vzgojna področja

35 Milček Komelj: **Živost zrcalnega prebliska**

37 Natalija Mikuletič: **Terapevtski učinek branja**

39 Pavla Pirnat: **Spolna vzgoja v osnovni šoli**

40 Sonja Votolen: **Darja Vtič Tršinar**

Izkušnje

42 Sonja Votolen: **Iz sinovega dnevnika**

43 Anka Voglar: **Vrednote – večna tema**

44 Anica Čepin: **Lutka pri pouku**

45 **Prebrali smo**

46 **Iz življenja DKPS**

50 **Napovedni koledar**

52 **Summary**

52 **Avtorji**

Humanistične vrednote kot etični substrat uspešnega strokovnjaka

✍ Lucija Čok

Sodobnim univerzam se inovativnost in razmah znanstveno-tehnoloških ved ponujata kot možnost in priložnost, da premislijo ne le o vsebini študijskih programov, pač pa tudi o izvajanju vsebin, saj naj bi v procesu izobraževanja poleg znanja in sposobnosti razvijale tudi določene spretnosti za uspešno in učinkovito opravljanje določenega poklica.

Odločanje o prednostih razvojne politike regij in države je navadno zunaj vpliva akademskega sveta. Odločanje strategov državne politike o nacionalnih prioritetah razvoja mora sloneti na temeljitih analizah obstoječega človeškega in materialnega potenciala, na realnih možnostih uresničitve razvojnih načrtov v danem trenutku, na partnerstvu med vključenimi v spremembe, ki vodijo k jasno zastavljenim ciljem. V procesu iskanja omenjenih novih vsebin izobraževanja in raziskovanja je treba preučiti vse razsežnosti tako 'težkih' kot 'lahkih' znanosti s ciljem, da so dosežki kakovostni, uporabni in razvojno naravnani, pa naj bodo to raziskovalni dosežki ali izobraževalni profili. Nove tehnologije ponujajo poklicne niše, ki so pogosto vsebina živih in nasprotujočih si obravnav glede ustreznosti in namembnosti. Vloga in pomen, ki ju dajemo novim tehnološkim izboljšavam in znanstvenim odkritjem, sta izziv in past obenem. Poudarek na pomenu izobraževanja za ozke tehnične poklice, ciljno usmerjene dejavnosti na področju medicine, farmacije, biotehnike in nanotehnologij ter drugih sorodnih področij sta sicer odraz potreb mlade države Slovenije in hitrega razvoja njenega gospodarstva; v tehnološki (ali z drugim imenom tudi informacijski) dobi pa sta etičnost in demokratično sobivanje vseh področij razvoja nujna, kar lahko zagotavlja le poznavanje in spoštovanje tradicije humanizma, ki ga že stoletja branijo evropske univerze.

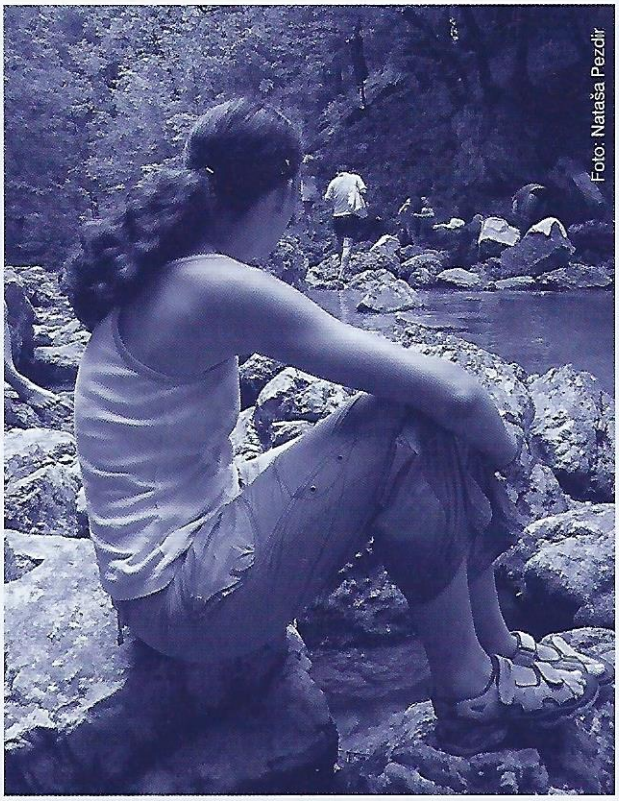

Foto: Nataša Pezdir

Izhajajoč iz družbenih potreb in strateških nalog, ki si jih postavlja Slovenija kot sestavni in izrazito prepoznavni del skupne evropske združbe, bom utemeljila svoje videnje nenadomestljivosti humanistične izobrazbe, saj lahko zanemarjanje njene vloge povzroči upad družbene, posledično pa tudi politične in gospodarske moči človeškega kapitala.

Družbena strukturiranost, ki združuje arhipelag Evropa v skupnost, temelji na spoštovanju in zaščiti etnične in kulturne raznolikosti njenih posameznih delov. V primerjavi z drugimi deli sveta je ohranjanje nacionalnih držav njena značilnost, ki se je stoletja utrjevala in je tudi globalizacija ni uspela izničiti. Sodobni Evropejec torej ohranja svojo nacionalno identiteto in zgodovinski spomin, ob tem pa mora poznati zgodovinska in geografska dejstva evropskega prostora, da se lahko uspešno uveljavlja ter deluje kot posameznik in sestavni del skupnosti. Kako naj Evropejec, pripadnik ene ali celo več etničnih in kulturnih skupnosti, ki ta kontinent naseljujejo, ostane kulturno in družbeno bitje, če to je, in postane, če to še ni? V videnju poti do tega cilja so se izostrile razlike in stičnosti kulturnih identitet med posameznimi okolji, obenem pa poglobile težnje po vzpo-

stavljanju medkulturnih povezav. Da bi dosegli medkulturno zavest, ni dovolj le opazovati in poznati razlike med posameznimi okolji, treba je najti medij, ki jih približa in vzpostavi odnos med njimi (književnost, umetnost, zakladnica zgodovinskega in družbenega spomina). Predvideva se, da je

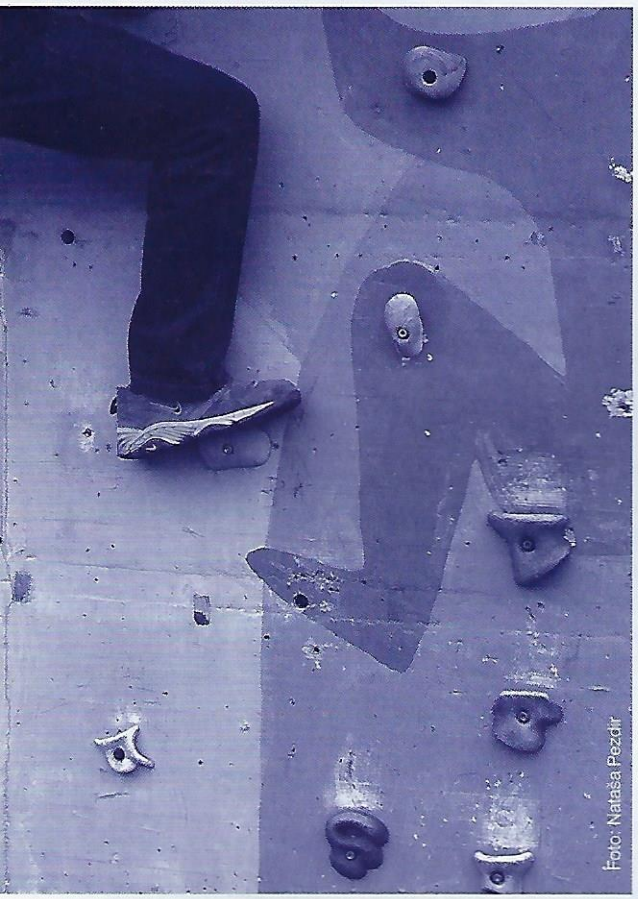
Foto: Nataša Pezdir

poznavanje kulturnih navad drugih družbenih in narodnostnih okolij predpogoj za zavedanje lastne identitete in oblikovanje primerjav, ki omogočajo nastajanje vrednot. Pri obravnavi kulturne izkušnje nekega naroda, pa tudi vsakega posameznika v narodu samem gre za množičnost prisvojenih vrednot in vrednosti, ki sta jih posameznik ali družbena skupina nabirala v zgodovini, gre torej za nastajanje kulturnega spomina. Kulturni spomin se razvija v dejavni uporabi miselnih in dejansko uporabljenih sredstev (jezikovnega, neposrednega ali posrednega odziva in ravnanja), s pomočjo katerih postopoma nastaja nova, bolj poglobljena kulturna izkušnja, ki je temeljna za nadaljnji razvoj odnosov med posamezniki in skupinami.

Evropa se ne primerja samo znotraj sebe, pač pa tudi z ostalimi deli sveta. Zagovarja kakovost življenja kot neprecenljivo prednost, ki se sicer spreminja, vendar ostaja stalnica življenjskega sloga njenih prebivalcev. Ali je kakovost življenja merljiva s številom zadetkov na lestvici scientističnih ali stvarnih podatkov, zadetkov zveličavnega 'benchmarkinga', številom primatov in rekordov? Slovenija je bila med narodi nekaj let na vrhu lestvice po številu športnih medalj (olimpijskih, s svetovnih prvenstev, v letu 2001 kar 3 na 1000 prebivalcev), pa vendar ne moremo posplošiti, da smo Slovenci športen narod. Prav tako ne moremo zagotovo trditi, da smo narod, ki v kakovost življenja vključuje strpnost, občutek za socialno bližino, empatijo, če v svojem šolstvu razvija predvsem tržno usmerjene stratege, pravnike in poslovneže, ki bodo uspešno gospodarili le z materialnimi dobrinami.

Učenje in raba jezikov sta temeljna pogoja za sobivanje in sožitje v skupnem evropskem prostoru. Jezik je sredstvo, ki omogoča sporazumevanje med posamezniki, sporazumevanje odpira pot do strpnosti in sožitja posameznikov in skupin, ki želijo skupaj uresničevati enake ali podobne cilje. Sporazumevanje med ljudmi bi bilo mogoče tudi z uporabo enega samega sporazumevalnega koda (ki mu dajemo ime *lingua franca*), kar bi sicer omogočilo komuniciranje in vzpostavilo neposredne odnose med posameznimi udeleženci v procesih sodelovanja, združevanja in izmenjave družbenih vlog, neposredno pa bi ogrozilo manj razširjene jezike, posamezne kulture in kulturne danosti ter vrednote, ki jih je neko okolje ohranjalo v zgodovini. Nič nenavadnega torej ne bi bilo, na primer, da bi neoliberalni ekonomisti nekega dne predlagali, da moramo Slovenci za svoje učinkovito delovanje predvsem in najprej obvladati angleški jezik. Teorije jezikovnega načrtovanja namreč vse prepogosto izpostavljajo družbene, ekonomske in politične učinke zunanjih dejavnikov na posameznika, ki izbira in uporablja določen jezikovni kod, opuščajo pa njihovo etično in humanistično razsežnost. V izbiri jezika, ki ga posameznik uporablja v danem trenutku, je poleg njegove volje in potrebe odločilna politična in družbena občutljivost skupnosti do uporabe posameznega jezika v stiku z drugimi jeziki. V medsebojnih vplivanjih zunanjih dejavnikov na zavest in voljo posameznika se ob uporabi jezika oblikujeta tudi njegova narodnostna in kulturna identiteta.

Kako se univerza in visoko šolstvo nasploh odzivata na sodobne potrebe ekonomske in politične skupnosti držav po eni strani ter na težnje po ohranitvi načel humanizma in etičnosti v izobraževanju in raziskovanju po drugi strani? Pavšalne trditve, da se na slovenskih univerzah nič ne spreminja, da se novosti ne uveljavljajo in se spremembe ne uresničujejo, so površne in značilne za hiter pogled od zunaj. Univerza je skupnost kulturnega in znanstvenega potenciala, ki s svojim izobraževalnim in raziskovalnim delom oblikuje rodove mladih v prostoru, kjer deluje. Učinki njenega dela so posredni, kar pomeni, da se prepoznavajo v uspešnosti posameznika in skupin, torej diplomantov študijskih programov, ki bodo s svojim znanjem in sposobnostmi postopoma spreminjali svet okoli sebe, in neposredni, kar pomeni, da se iz njene srede v okolje iz dneva v dan prelivajo informacije, podatki, izsledki ter produkti procesa izobraževanja in raziskovanja. Če bi teh učinkov ne bilo mogoče zaznati in meriti, če bi ti učinki ne bili izpostavljeni vrednotenju uporabnikov na trgu dela in v družbi, če bi nenehnemu učinkovanju med novimi in starimi znanji, sposobnostmi in vrednotami ne dali časa, da se preverjajo in utrjujejo, bi ne mogli ohraniti poslanstva, ki ga univerze uresničujejo že stoletja. Temeljna cilja univerze sta ob etičnosti in strokovnosti didaktične izvedbe doseganje visoke kakovostne ravni izobraževalnih in raziskovalnih dosežkov ter prenos in uveljavljanje teh dosežkov za nastajanje družbe znanja. Da danes Slovenija uspešno sodeluje na vseh področjih v zvezi narodov, da so njeni strokovnjaki cenjeni doma in na tujem, da so v gospodarstvu učinki novih proizvodnih in upravljalskih procesov prepoznavni v gospodarski rasti države, so tudi zasluge slovenskega visokega šolstva.

Koliko univerz v Sloveniji?

Struktura slovenskega visokošolskega prostora

Peter Jambrek

Leta 2006 je bilo v Sloveniji v vse visokošolske zavode skupaj z absolventi vpisanih 91.997 rednih in izrednih študentov. Na Univerzo v Ljubljani je bilo od tega vpisanih 57.657 ali 62,7 % študentov, na Univerzo v Mariboru 23.833 ali 25,9 %, na Univerzo na Primorskem 5.394 ali 5,9 %, na Univerzo v Novi Gorici 526 ali 0,6 %, na vse samostojne visokošolske zavode pa skupaj 4.587 ali 5,0 %.

Ta (neso)razmerja so posledica načina širjenja oziroma rasti slovenskega visokega šolstva. Najprej je nekaj desetletij to šolstvo imelo eno samo univerzo, ki je pridobivala vedno več fakultet, le-te pa vedno več študentov. Ta preprosti proces je bil nekoliko moten z ustanovitvijo druge slovenske univerze v Mariboru, nato tretje v Kopru in naposled četrte v Novi Gorici. Ljubljanska univerza se pri tem ni v ničemer spreminjala, domnevam le, da je bila njena rast po obsegu nekoliko upočasnjena.

Upoštevati moramo, da so lahko kolikor toliko enakovredni partnerji – in konkurenti – znotraj slovenskega nacionalnega visokošolskega prostora le univerze, ne pa tudi sedanji samostojni (v nobeno univerzo vključeni) visokošolski zavodi. Da bi pa univerze bile lahko v medsebojnem razmerju 'kooperativne konkurenčnosti', kakršno svetujejo bolonjska merila in vrednote, bi morale biti verjetno vsaj približno primerljive velikosti. Dalje, da bi bile lahko notranje integrirane in kohezivne in na tej podlagi tudi navzven (do širšega okolja) avtonomne, bi morale biti glede na naravo vanje združenih znanstvenih in pedagoških disciplin kolikor toliko homogene, po obsegu pa ne prevelike.

Ob približnem upoštevanju navedenih meril optimalnega strukturiranja slovenskega visokošolskega prostora bi se sam zavzel najprej za delitev ljubljanske univerze na tri še vedno dovolj velike, a notranje bolj homogene in kohezivne univerze: na ljubljansko družboslovno univerzo, na ljubljansko politehnično univerzo in na ljubljansko humanistično univerzo, ki bi združevala sedanjo Filozofsko fakulteto z njeno množico oddelkov in programov ter tri ljubljanske umetnostne akademije.

Tako bi v Sloveniji najprej dobili pet približno enakovrednih, dovolj močnih, avtonomnih in integriranih univerz: tri ljubljanske in po eno mariborsko in primorsko.

Enako realno je pričakovati skorajšnjo ustanovitev nove slovenske zasebne univerze z združitvijo treh obstoječih samostojnih visokošolskih zavodov ter ustanovitev slovenske katoliške univerze, morda tudi ustanovitev mednarodne mediteranske univerze.

Lahko torej pričakujemo, da bi se v kakih desetih letih izoblikovala stabilna struktura desetih ali dvanajstih slovenskih univerz, ki bi bile približno enako močne, notranje homogene in povezane ter regionalno optimalno porazdeljene: stare in nove, javne in zasebne, osrednje in regionalne, bolj raziskovalno ali pretežno pedagoško usmerjene.

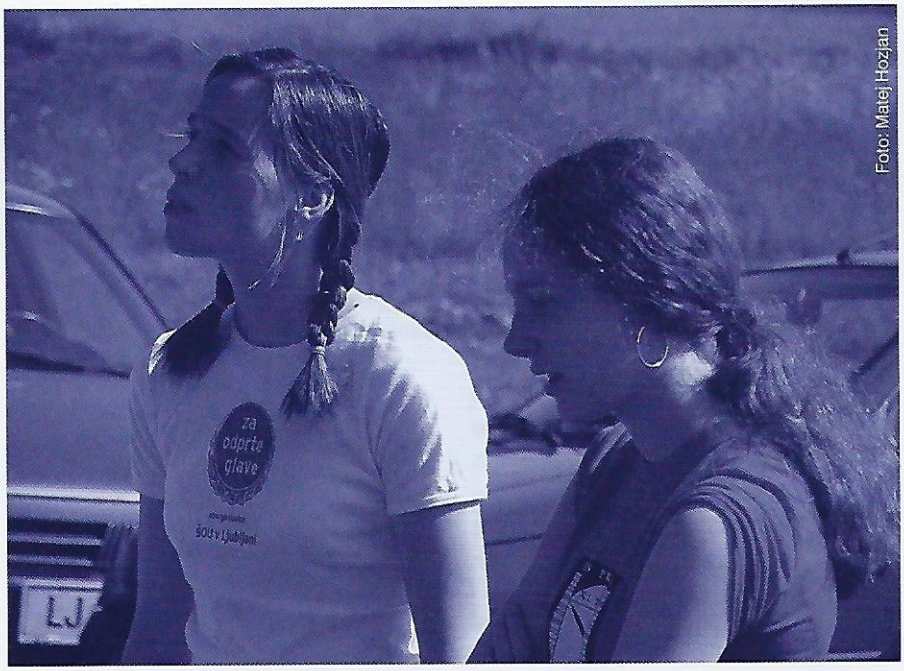

Foto: Matej Hozjan

Že ustanovljena (res majhna) novogoriška univerza, obstoječi samostojni visokošolski zavodi ter regionalni visokošolski razvojni načrti nakazujejo realno – in po mojem mnenju tudi dobrodošlo – prihodnje delovanje treh novih regionalnih univerz, in sicer dolenjske, gorenjske in celjske.

S tem pa bi bili podani osnovni pogoji za zdravo konkurenčnost, kooperativnost, širok izbor vpisnih možnosti študentov ter naravno akademsko elito, katere podlaga bi bila – kot povsod po svetu – široka osnova nacionalne visokošolske piramide, katere vrh bi se lahko enakopravno povezoval z drugimi nacionalnimi akademskimi elitami.